

Metody demokratycznego wpływaniania na władzę

Scenariusz lekcji

Metody demokratycznego wpływu na władzę

**Materiały dydaktyczne dla nauczycieli do filmu „Tysiąc tóg”
prezentowanego w ramach projektu „watchdocstogether.eu”**

Scenariusz lekcji

Opracowanie: Marcin Wolny, Helsińska Fundacja Praw Człowieka

Cykl: WATCH DOCS w Szkole

Grupa Wiekowa: Szkoła Ponadpodstawowa

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie, historia,
historia i teraźniejszość, zajęcia z wychowawcą

ORGANIZATORZY

 HELSIŃSKA FUNDACJA
PRAW CZŁOWIEKA

**WATCH
DOCS**

WSPÓLFINANSOWANIE

**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach programu dotacji Parlamentu Europejskiego w dziedzinie komunikacji. Parlament Europejski nie uczestniczył w przygotowaniu materiałów; podane informacje nie są dla niego wiążące i nie ponosi on żadnej odpowiedzialności za informacje i stanowiska wyrażone w ramach projektu, za które zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami odpowiedzialni są wyłącznie autorzy, osoby udzielające wywiadów, wydawcy lub nadawcy programu. Parlament Europejski nie może być również pociągany do odpowiedzialności za pośrednie lub bezpośrednie szkody mogące wynikać z realizacji projektu.

Tysiąc tóg

Reżyseria: Kacper Lisowski

Zdjęcia: Kacper Lisowski, Piotr Bukojemski, Andrzej Szypulski

Montaż: Bartosz Pietras Psm, Marcin Sołtysik

Produkcja: Lollipop Films

Opis filmu: Warszawa, 11 stycznia 2020 roku. Sędziowie, prokuratorzy i adwokaci z 26 państw europejskich manifestują swoją solidarność z polskimi sędziami walczącymi o utrzymanie resztek niezależności sądownictwa. Maszerują w togach, ramię w ramię z polskimi kolegami, w wielotysięcznym tłumie oklaskujących ich warszawiaków. Dokumentując ten wzruszający epizod dramatycznej i dalekiej od happy endu walki o państwo prawa, Kacper Lisowski rozmawia też z uczestniczącymi w marszu tysiąca tóg europejskimi sędziami. Szczególnie mocno zabrzmiał głos sędziego z Turcji, który z własnego doświadczenia wie, co to znaczy, kiedy taka walka jest już przegrana.

Czas trwania lekcji: 45-60 minut

Cele lekcji

Dzięki lekcji uczeń:

1. Omawia wybrane aspekty zaprezentowanego filmu;
2. Poznaje znaczenie klauzuli demokratycznego państwa prawa;
3. Poznaje znaczenie prawa do sądu dla realizacji innych konstytucyjnych praw i wolności człowieka;
4. Identyfikuje prawa i wolności człowieka;
5. Identyfikuje mechanizmy wpływu jednostki na demokratycznie wybrane władze;
6. Poznaje zasady korzystania z wolności zgromadzeń.
7. Nabywa umiejętność lektury tekstów napisanych w języku prawnym;
8. Identyfikuje znaczenie wolności zgromadzeń w historii Polski oraz historii powszechnej;
9. Formułuje i uzasadnia pogląd na zadany temat;

Powiązanie z podstawą programową

Scenariusz rozwija umiejętności uczniów do wyrażania własnych sądów, budowania argumentacji i udziału w debacie. Kształtuje kompetencje językowe i komunikacyjne uczniów, w tym umiejętność lektury aktów prawnych. Ponadto rozwija umiejętności uczniów w zakresie analizy i interpretacji historycznej. Celem scenariusza jest także poprawa zdolności uczniów do rozumienia i poszukiwania informacji, poprawa zdolności współdziałania i kształtowanie właściwych postaw obywatelskich.

Metodyka pracy

1. Praca z klasą
2. Praca w grupach
3. Praca z tekstem prawnym
4. Poszukiwanie informacji przy użyciu Internetu (np. za pomocą smartphonów lub komputerów)
5. Dyskusja

Środki dydaktyczne

1. Film „Marsz Tysiąca Tóg”
2. Karta pracy – części A i B
3. Wywiad z prof. Ewą Łętowską
4. Tablica lub tablica multimedialna
5. Komputer, rzutnik, ekran, głośniki
6. Wyciąg z ustawy „Prawo o zgromadzeniach”
7. Nagrody dla najbardziej aktywnych grup

Scenariusz lekcji

Zadanie 1

Nauczyciel rozdaje uczniom wywiad z prof. Ewą Łętowską (załącznik nr 1) oraz kartę pracy – część A (załącznik nr 2). Wspólnie z uczniami ogląda film. Zadaniem uczniów jest udzielenie odpowiedzi na pytania poruszone na karcie pracy (część A). Następnie cała klasa wspólnie dzieli się swoimi odpowiedziami i przemyśleniami na temat filmu.

Zadanie 2

W dalszej kolejności nauczyciel dzieli uczniów na grupy kilkuosobowe, w taki sposób, aby w każdej z grup było przynajmniej jedno urządzenie z dostępem do Internetu (np. smartphone lub komputer). Zadaniem uczniów jest identyfikacja historycznych zgromadzeń i protestów, które wpłynęły na losy świata i Polski. Grupa, która zidentyfikuje takie zgromadzenie/protest mówi o tym reszcie klasy, pokrótce opisując czego dotyczyło to zgromadzenie i jak wpłynęło na losy świata lub Polski. Poprawna identyfikacja powinna wiązać się z przyznaniem grupie

punktu. Dodatkowe punkty grupa otrzymuje za wskazanie wzorców kulturowych (książek, filmów, obrazów, muzyki, które odwołują się do danego zgromadzenia/protestu). Grupy najbardziej aktywne są nagradzane przez nauczyciela w dowolny sposób wybrany przez nauczyciela (ocena, plusy, cukierki).

W razie problemów uczniów nauczyciel nakierowuje uczniów na takie protesty/zgromadzenia jak np.:

- Sierpień'80
- Marsz na Waszyngton
- Marsz z Selmy do Montgomery
- Protesty na placu Niebiańskiego Spokoju w 1989
- Młodzieżowy Strajk Klimatyczny
- Protesty przeciwko wojnie w Wietnamie
- Rewolucja Róż
- Pomarańczowa rewolucja
- Arabska wiosna
- Marsz solny
- Wystąpienie Marcina Lutra
- Wypadki nowohuckie
- Rewolucja francuska
- Obalenie muru berlińskiego
- Bostońskie picie herbaty

- Protesty Nelsona Mandeli
- Stonewall
- Czarna procesja
- Protesty sufrażystek
- Pogrzeb J. Popiełuszki

Zadanie 3

Nauczyciel rozdaje uczniom wyciąg z przepisów ustawy „Prawo o zgromadzeniach” stanowiący Załącznik nr 3 oraz kartę pracy - część B (Załącznik nr 4). Ta część lekcji ma pozwolić uczniom na zapoznanie się z prawdziwym tekstem prawnym i odnalezienie odpowiedzi w treści ustawy na temat zasad dotyczących organizacji legalnego zgromadzenia. Uczniowie w tych samych grupach szukają w tekście ustawy odpowiedzi na pytania znajdujące się na karcie pracy (Załącznik nr 4). Następnie po udzieleniu odpowiedzi przygotowują wspólnie wzór zawiadomienia o zgłoszeniu zgromadzenia, a także sprawdzają czy w ich okolicy są jakieś zapowiadane zgromadzenia – na stronie Biuletynu Informacji Publicznej właściwej gminy.

Załącznik nr 1

Wywiad z prof. Ewą Łętowską, byłą Rzecznik Praw Obywatelskich, sędzią Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku, przeprowadzony dla serwisu Prawo.pl (fragment)

Dotychczas dominowała opinia, że ograniczanie niezależności sądów, likwidacja trójpodziału władz itd. martwi tylko nieliczne elity i zepsutą „kastę” prawników, a zwykłych ludzi to nie obchodzi. Teraz okazuje się, że znaczną część społeczeństwa jednak to obchodzi. (...)

(...) Ważne że ludzie zaczynają dostrzegać, że sędzia nie może być echem woli prokuratora, bo to będzie niebezpieczne dla tych, których się sądzi. Że musi mieć spokojną głowę do samodzielnej oceny, dyktowanej jego punktem widzenia - nawet jeśli ta ocena nie ostanie się później w toku instancji. Sędzia nie może mieć oportunistycznej duszy. Bo wtedy po co nam sądy - wystarczy rozbudować prokuraturę i aparat ścigania. No i po co ta konstytucyjna szopka z „niezależnością sądów” i „niezawisłością sędziów”.

Czy na podstawie wyników tego badania można zakładać, że odwracanie destrukcji państwa prawa, albo jej pogłębianie, może

stać jednym z tematów zbliżającej się kampanii parlamentarnej? (...)

Na razie widać u polityków zaostrenie retoryki. Kiedy przed laty w Liechtensteinie, panujący książę, oburzony krytycznym artykułem opublikowanym przez sędziego, napisał, że ów sędzia się „nie nadaje do służby publicznej i że go nigdy nie mianuje na żadne stanowisko”, Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał, że takie stwierdzenie ze strony przedstawiciela władzy wykonawczej narusza zasadę podziału władz. A u nas nie takie rzeczy się mówi. Oto minister sprawiedliwości wyraża publicznie opinię o orzekającym sędzim, wobec którego chciano wszcząć postępowanie zmierzające do pozbawienia immunitetu, ale czemu sąd się sprzeciwił: „Sędzia działał bezczelnie, bez mrugnienia okiem kłamał i naraził skarb państwa na realne straty. Te fakty dyskwalifikują go jako człowieka który może oceniać i sądzić innych. Nie posiada do tego kwalifikacji moralnych i etycznych”. (...)

Ludzie to widzą i słyszą. I rozumieją, że to retoryka intencjonalnego Polexitu.

Zawsze zachęcała pani sędziów i wszystkich prawników do nawiązywania lepszego kontaktu ze społeczeństwem, do tłumaczenia problemów związanych z wymiarem sprawiedliwości. Czy ten stosunkowo wysoki poziom zrozumienia zagrożeń dla praworządności to efekt lepszego działania w tym zakresie? Bo rzeczywiście środowiska prawnicze dużo o tym mówią. Czy może to nie ma znaczenia, a tylko partia rządząca przekroczyła już granice przyzwoitości w swoich "dobrych zmianach" i ludzie już mają tego dość?

Kropla drąży skałę. Byłoby miło widzieć efekty własnego starania. Ale złudne nadzieje. Utrata miary przez polityków tylko jaśniej pokazuje co się dzieje, gdy siła i polityka chcą w niepohamowany sposób triumfować nad prawem. Bo jeśli sąd ma pokornie wykonać to, co chce prokurator, to biada podsądnym.

Załącznik nr 2

Karta pracy ucznia, część A

Pytanie	Odpowiedź
Co było tematem filmu?	
Kto protestował i z jakiego powodu?	
Czym jest niezależność sądów, niezawisłość i bezstronność sędziowska?	
Czym jest demokratyczne państwo prawne? Jakie elementy musi zawierać państwo, aby można je było uznać za demokratyczne państwo prawne?	
Z jakich praw lub wolności człowieka korzystali protestujący?	
Protest jest jednym z mechanizmów wpływania na władze, jakie znasz inne mechanizmy?	

Załącznik nr 3

Karta pracy ucznia, część B

Pytanie	Odpowiedź
Czy aby zorganizować zgromadzenie potrzebuje zgody? Jeśli tak, to czyjej zgody?	
Czy zgromadzenie trzeba wcześniej zgłosić? Jeśli tak, to jak wcześniej i komu?	
Czy każde zgromadzenie wymaga zgłoszenia? Jeśli nie, to na jakich warunkach?	
Gdzie znajdę informację o zgłoszonych zgromadzeniach?	
Czy ktoś może mi zakazać zgromadzenia? Z jakich powodów i w jakim czasie?	
Czy mogę się gdzieś odwołać od zakazu zgromadzenia?	
Kto może rozwiązać zgromadzenie?	

Załącznik nr 4

Wyciąg z ustawy Prawo o Zgromadzeniach

USTAWA
z dnia 24 lipca 2015 r.
Prawo o zgromadzeniach

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa reguluje zasady i tryb organizowania, odbywania oraz rozwiązywania zgromadzeń.

Art. 2.

Przepisów ustawy nie stosuje się do zgromadzeń:

1. organizowanych przez organy władzy publicznej;
2. odbywanych w ramach działalności kościołów i innych związków wyznaniowych.

Art. 3.

1. Zgromadzeniem jest zgrupowanie osób na otwartej przestrzeni dostępnej dla nieokreślonych imiennie osób w określonym miejscu w celu odbycia wspólnych obrad lub w celu wspólnego wyrażenia stanowiska w sprawach publicznych.
2. Zgromadzeniem spontanicznym jest zgromadzenie, które odbywa się w związku z zaistniałym nagłym i

niemożliwym do wcześniejszego przewidzenia wydarzeniem związanym ze sferą publiczną, którego odbycie w innym terminie byłoby niecelowe lub mało istotne z punktu widzenia debaty publicznej.

Art. 4.

1. Prawo organizowania zgromadzeń nie przysługuje osobom nieposiadającym pełnej zdolności do czynności prawnych.
2. W zgromadzeniach nie mogą uczestniczyć osoby posiadające przy sobie broń, materiały wybuchowe, wyroby pirotechniczne lub inne niebezpieczne materiały lub narzędzia.

(...)

Rozdział 2
Organizowanie, odbywanie
i rozwiązywanie zgromadzeń

Art. 7.

1. Organizator zgromadzenia zawiadamia organ gminy o zamiarze zorganizowania zgromadzenia w taki sposób, aby wiadomość dotarła do organu nie wcześniej niż na 30 dni i nie później niż na 6 dni przed planowaną datą zgromadzenia.

(...)

3. Organ gminy, po otrzymaniu zawiadomienia o zamiarze zorganizowania zgromadzenia, udostępnia niezwłocznie na stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej informację o miejscu i terminie organizowanego zgromadzenia.

Art. 9.

1. Organizator zgromadzenia zawiadamia organ gminy o zamiarze zorganizowania zgromadzenia pisemnie, za pomocą faksu, ustnie do protokołu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2019 r. poz. 123), zwanych dalej "środkami komunikacji elektronicznej".
2. Rejestracja wniesienia zawiadomienia o zamiarze zorganizowania zgromadzenia następuje z uwzględnieniem daty, godziny oraz minuty wniesienia zawiadomienia, które decydują o kolejności wniesienia tego zawiadomienia.

(...)

Art. 12.

1. Jeżeli wniesiono zawiadomienia o zamiarze zorganizowania dwóch lub większej liczby zgromadzeń, które mają zostać zorganizowane chociażby częściowo w tym samym miejscu i czasie, w szczególności w

odległości mniejszej niż 100 m pomiędzy zgromadzeniami, i nie jest możliwe ich odbycie w taki sposób, aby ich przebieg nie zagrażał życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach, o pierwszeństwie wyboru miejsca i czasu zgromadzenia decyduje kolejność wniesienia zawiadomień. (...) **Art. 14.**

Organ gminy wydaje decyzję o zakazie zgromadzenia nie później niż na 96 godzin przed planowaną datą zgromadzenia, jeżeli:

1. jego cel narusza wolność pokojowego zgromadzania się, jego odbycie narusza art. 4 lub zasady organizowania zgromadzeń albo cel zgromadzenia lub jego odbycie naruszają przepisy karne;
2. jego odbycie może zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach, w tym gdy zagrożenia tego nie udało się usunąć w przypadkach, o których mowa w art. 12 lub art. 13;

Art. 15.

1. Organ gminy, po wydaniu decyzji o zakazie zgromadzenia, udostępnia niezwłocznie tę decyzję na stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej i przekazuje ją organizatorowi zgromadzenia za pomocą środków komunikacji elektronicznej wraz z informacją o jej udostępnieniu.

Art. 16.

1. Odwołanie od decyzji o zakazie zgromadzenia wnosi się bezpośrednio do sądu okręgowego właściwego ze względu na siedzibę organu gminy w terminie 24 godzin od jej udostępnienia w Biuletynie Informacji Publicznej. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji o zakazie zgromadzenia. (...)

3. Sąd okręgowy rozpatruje odwołanie od decyzji o zakazie zgromadzenia w postępowaniu nieprocesowym niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 24 godzin od wniesienia odwołania. (...)

6. Postanowienie uwzględniające odwołanie podlega natychmiastowemu wykonaniu.

7. Na postanowienie sądu okręgowego przysługuje w terminie 24 godzin od jego wydania zażalenie do sądu apelacyjnego, który rozpoznaje je w terminie 24 godzin. Od postanowienia sądu apelacyjnego nie przysługuje skarga kasacyjna i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu. (...)

Art. 19.

1. Organizator zgromadzenia oraz

przewodniczący zgromadzenia są obowiązani do zapewnienia przebiegu zgromadzenia zgodnie z przepisami prawa oraz do przeprowadzenia zgromadzenia w taki sposób, aby zapobiec powstaniu szkód z winy uczestników zgromadzenia. W tym celu organizator zgromadzenia oraz przewodniczący zgromadzenia podejmują przewidziane w ustawie środki.

5. Przewodniczący zgromadzenia żąda opuszczenia zgromadzenia przez osobę, która swoim zachowaniem narusza przepisy ustawy albo uniemożliwia lub usiłuje udaremnić zgromadzenie. W przypadku niepodporządkowania się żądaniu przewodniczący zgromadzenia zwraca się o pomoc do Policji lub straży gminnej (miejskiej).

6. Przewodniczący zgromadzenia rozwiązuje zgromadzenie, jeżeli uczestnicy zgromadzenia nie podporządkują się jego poleceniom lub gdy przebieg zgromadzenia narusza przepisy niniejszej ustawy albo przepisy karne.

7. Uczestnicy zgromadzenia z chwilą jego rozwiązania są obowiązani niezwłocznie opuścić miejsce, w którym odbywało się zgromadzenie.

Art. 20.

1. Zgromadzenie może być rozwiązane przez przedstawiciela organu gminy, jeżeli jego przebieg zagraża życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach lub narusza przepisy niniejszej ustawy albo przepisy karne, a przewodniczący zgromadzenia, uprzedzony przez przedstawiciela organu gminy o konieczności rozwiązania zgromadzenia, nie rozwiązuje go.
(...)

3. Rozwiązanie zgromadzenia na podstawie ust. 1 następuje przez wydanie decyzji ustnej podlegającej natychmiastowemu wykonaniu, poprzedzonej dwukrotnym ostrzeżeniem uczestników zgromadzenia o możliwości jego rozwiązania, a następnie ogłoszonej przewodniczącemu zgromadzenia lub ogłoszonej publicznie uczestnikom zgromadzenia w przypadku niemożności skontaktowania się z przewodniczącym zgromadzenia. Decyzję tę doręcza się organizatorowi zgromadzenia na piśmie w terminie 72 godzin od jej podjęcia.

Rozdział 3 Postępowanie uproszczone w sprawach zgromadzeń

Art. 21.

W przypadku gdy organizator zgromadzenia uzna, że planowane zgromadzenie nie będzie

powodować utrudnień w ruchu drogowym, a w szczególności powodować zmiany w jego organizacji, do organizacji takiego zgromadzenia organizator może zastosować przepisy niniejszego rozdziału.

Art. 22.

1. Organizator zgromadzenia, o którym mowa w art. 21, zawiadamia o zamiarze zorganizowania zgromadzenia właściwe gminne (miejskie) centrum zarządzania kryzysowego, a w przypadku gdy w danej gminie nie zostało ono utworzone - wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego, nie wcześniej niż na 30 dni i nie później niż na 2 dni przed planowaną datą zgromadzenia, podając:

1. imię i nazwisko organizatora zgromadzenia, (...)

Rozdział 4 Zgromadzenia spontaniczne

Art. 27. Uczestnicy zgromadzenia spontanicznego nie mogą zakłócać przebiegu zgromadzenia organizowanego w trybie przepisów rozdziału 2, 3 lub 3a.

Art. 28.

1. Zgromadzenie spontaniczne może być rozwiązane przez funkcjonariusza kierującego działaniami Policji, jeżeli:

1. jego przebieg zagraża życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach;
  2. jego przebieg powoduje poważne zagrożenie bezpieczeństwa lub porządku publicznego;
  3. powoduje istotne zagrożenie bezpieczeństwa lub porządku ruchu drogowego na drogach publicznych;
  4. jego przebieg narusza przepisy niniejszej ustawy albo przepisy karne;
  5. zakłóca przebieg zgromadzenia organizowanego w trybie przepisów rozdziału 2, 3 lub 3a.
2. Rozwiązanie zgromadzenia spontanicznego na podstawie ust. 1 następuje przez wydanie decyzji ustnej podlegającej natychmiastowemu wykonaniu, poprzedzonej dwukrotnym ostrzeżeniem uczestników zgromadzenia spontanicznego o możliwości jego rozwiązania, a następnie ogłoszonej publicznie uczestnikom tego zgromadzenia.